

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΘΕ.Μ)

Σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Αρ. Απ. Πρωτ. Αθηνών 3178/88)

Διεύθυνση: Αμερικής 17- 4ος Όροφος -106 72 Αθήνα Τηλ.: 210 - 3611739,
τηλ/φαξ: 210 - 3626486, Website: www.ethem.gr, E-mail: info@ethem.gr

Αθήνα, 30 Δεκεμβρίου 2019

Υδατικό Θεσσαλίας :

Ένας απολογισμός και οι προσδοκίες για το άμεσο μέλλον

Το κλείσιμο μιας χρονιάς προσφέρεται συνήθως για απολογισμούς και προσέγγιση στόχων για την επόμενη. Στην ΕΘΕΜ, αφού πρώτα ευχηθούμε σε όλους τους Θεσσαλούς το 2020 να είναι μια καλή και δημιουργική χρονιά, επιλέξαμε να αναφερθούμε στο μεγάλο υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας (που τις τελευταίες ημέρες βρέθηκε έντονα στην επικαιρότητα), εξετάζοντας τις τέσσερις βασικές πλευρές του, δηλαδή τον θεσμοθετημένο σχεδιασμό του, την υδροηλεκτρική ενέργεια (ΥΗΕ), τις αρδεύσεις και τέλος την τεράστια περιβαλλοντική απειλή που βιώνουμε εδώ και δεκαετίες.

1. Το 2014 υπήρξε για το υδατικό ζήτημα μια κομβική χρονιά, δεδομένου ότι για πρώτη φορά η χώρα, με πολύ μεγάλη καθυστέρηση, απέκτησε εγκεκριμένο ΣΔΥ για κάθε υδατικό διαμέρισμα, στα πλαίσια της Οδηγίας 60/2000 της ΕΕ. Όμως, αυτό έγινε, με σοβαρές ευθύνες γι' αυτό όλων των κυβερνήσεων από το 2000 έως το 2010, που υποτίμησαν το ζήτημα και κατέστησαν την χώρα μας ουραγό της ΕΕ στο συγκεκριμένο θέμα. Για πρώτη φορά στο θεσσαλικό υδατικό διαμέρισμα καταγράφηκε αξιόπιστα το υδατικό μας ισοζύγιο και αναδείχθηκε, θεσμικά πλέον, το μεγάλο υδατικό έλλειμμα και οι περιβαλλοντικές καταστροφές που αυτό προκαλεί.

Ταυτόχρονα, στο ΣΔΥ προσδιορίστηκαν και τα κατάλληλα μέτρα, οι αναγκαίες δράσεις (π.χ. πολιτικές εξοικονόμησης νερού, υποκατάσταση των αντλούμενων υπόγειων νερών από επιφανειακά) και τα έργα (ταμιευ-

τήρες υδάτων στις δύο θεσσαλικές λεκάνες Πηνειού και Αχελώου, όπως στα Φάρσαλα, Ελασσόνα, Πύλη, Νεοχωρίτη, Πήλιο, δίκτυα μεταφοράς και διανομής κ.λ.π.), που είναι απαραίτητα ώστε μεσο-μακροπρόθεσμα να οδηγηθούμε σε μια ουσιαστική βελτίωση της σημερινής απαράδεκτης κατάστασης στον τομέα της διαχείρισης υδάτων.

Επίσης για πρώτη φορά, πριν από την έγκριση των ΣΔΥ, υπήρξε και η δυνατότητα διαβούλευσης με τον λαό και τους φορείς της Θεσσαλίας πάνω στα θέματα που προαναφέραμε.

Το 2017 το ΣΔΥ Θεσσαλίας αναθεωρήθηκε με ανάλογες μελέτες και διαδικασίες, οπότε απομακρύνθηκε οριστικά η απειλή που είχε διατυπώσει η ΕΕ για διακοπή χρηματοδότησης των υδατικών έργων («αιρεσιμότητα»).

Δυστυχώς όμως, αυτό το θετικό βήμα της Πολιτείας δεν αξιοποιήθηκε στη συνέχεια. Ο αδύναμος διοικητικός μηχανισμός, η άρνηση συγκρότησης ενός ενιαίου δημοσίου φορέα διαχείρισης και λήψης κατευθυντήριων αποφάσεων με την συμμετοχή όλων των χρηστών νερού (όπως συμβαίνει σε πολλές προηγμένες χώρες παγκοσμίως), η αδιαφορία εκπόνησης ενός ενιαίου σχεδίου (masterplan) για δράσεις και έργα, με ολοκληρωμένες μελέτες και καθορισμό προτεραιοτήτων, κατέστησαν τελικά το ΣΔΥ ένα αδύναμο «πλαίσιο ιδεών και προτάσεων» χωρίς δυνατότητα εφαρμογής.

Έτσι έως σήμερα δεν έγινε κανένα βήμα για την ωρίμανση μελετών και πρόοδο σε έργα, ούτε στην λεκάνη Πηνειού ούτε και σε εκείνη του Αχελώου. Αυτό αποτελεί ένα κορυφαίο θέμα, από το οποίο θα κριθεί αναλόγως και η κυβέρνηση της ΝΔ, ένα θέμα για το οποίο προς το παρόν δεν έχουμε ακούσει καμία δήλωση από τους αρμόδιους Υπουργούς Υποδομών, Περιβάλλοντος και Γεωργίας, ούτε έχει υποπέσει στην αντίληψή μας κάτι σχετικό στον κυβερνητικό προγραμματισμό.

2. Η Θεσσαλία είναι, ως γνωστόν, πλούσια σε υδατικό δυναμικό για παραγωγή ενέργειας. Αμέσως μετά τον πόλεμο η νεοϊδρυθείσα ΔΕΗ άρχισε συστηματικά την αξιοποίηση αυτού του δυναμικού, με πρώτο έργο τον ΥΗ Σταθμό Ν. Πλαστήρα (1960) και στην συνέχεια έργα επί του Αχελώου (Καστράκι, Κρεμαστά, Στράτο). Ο σχεδιασμός της ΔΕΗ κατέληγε στον Άνω Θεσσαλικό Αχελώο με τα έργα Μεσοχώρας και Συκιάς.

Η Μεσοχώρα είναι ένα από τα έργα που προσφέρονται για την αξιοποίηση των υδάτων στον Άνω Αχελώο. Το έργο ολοκληρώθηκε το 2001 και μετά από πολλές περιπέτειες (δικαστικές κ.α) αδειοδοτήθηκε τελικά με την έγκριση των περιβαλλοντικών της όρων το 2017. Δυστυχώς στη συνέχεια το έργο έμεινε και πάλι στάσιμο, δεδομένου ότι η κεντρική διοίκηση, εκτός από γραφειο-κρατικές καθυστερήσεις (π.χ. έγκριση ΓΠΣ), κώφευσε στις προτροπές της Αυτοδιοίκησης και των φορέων της Θεσσαλίας να επιλύσει κατά προτεραιότητα το πρόβλημα των τιμών αποζημίωσης και αποκατάστασης των κατοίκων.

Έτσι, παρότι δεν υπήρχε οικονομικό, νομικό ή τεχνικό πρόβλημα οι υποσχέσεις της τότε κυβέρνησης ότι το έργο θα λειτουργήσει σε δύο χρόνια (δηλαδή το 2019) παρέμειναν χωρίς αντίκρουσμα και απλώς πιστοποίησαν την χαλαρή (και μετά από πολλές εσωτερικές αντιδράσεις στο κυβερνών κόμμα) πολιτική βούληση της προηγούμενης κυβέρνησης.

Στην πρόσφατη επίσκεψη του ο Πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης έδωσε ακριβώς την ίδια υπόσχεση, ότι δηλαδή σε δύο χρόνια θα λειτουργήσει το έργο. Το ευχόμαστε ολόψυχα και ελπίζουμε να μην διαψευστεί. Για να συμβεί αυτό αρκεί να τον έχουν ενημερώσει σχετικά με το «κλειδί» της υπόθεσης.

Εκτός της Μεσοχώρας, στον τομέα της ενέργειας το 2017 εκπονήθηκε και εγκρίθηκε από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ). Στο σχέδιο αυτό αποφασίσθηκε να τεθεί υπό διωγμό συνολικά η ΥΗ Ενέργεια, παρόλα τα θετικά περιβαλλοντικά και τεχνικά της χαρακτηριστικά και παρά την σημαντική συμβολή της στον περιορισμό της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας μας. Στο ΕΣΕΚ/2017 τέθηκε έντονα και το ζήτημα της απολιγνιτοποίησης με υποκατάσταση ουσιαστικά του λιγνίτη από φυσικό αέριο, καθώς και προώθηση αιολικών και φωτοβολταϊκών πάρκων. Οι αποφάσεις αυτές συμπαρέσυραν και το ΥΗ Έργο της Συκιάς επί του Άνω Αχελώου το οποίο ο τότε Υπουργός κ. Σταθάκης ρητά εξαίρεσε από τον σχεδιασμό αυτό.

Από τις πρώτες ενέργειες της νέας κυβέρνησης ήταν επίσης η κατά προτεραιότητα εκπόνησης νέου ενεργειακού σχεδιασμού (ΕΣΕΚ/2019), το οποίο σε γενικές γραμμές κινείται στις ίδιες βασικές κατευθύνσεις, θέτει και αυτό εκτός την ΥΗ Ενέργεια και (αρχικά) έθεσε εκτός και την Συκιά ! Ευτυχώς, με την ενεργοποίηση της ΕΘΕΜ και άλλων θεσσαλικών οργανώσεων, η απόφαση αυτή άλλαξε την τελευταία στιγμή και οι

αρμόδιοι Υπουργοί δεσμεύτηκαν ότι τουλάχιστον το ΥΗ Έργο Συκιάς θα ολοκληρωθεί.

Φυσικά για το θέμα αυτό εκκρεμούν ακόμη να ληφθούν διάφορες πολιτικές αποφάσεις, (τι θα γίνει με το κατακλυζόμενο μοναστήρι Αγ. Γεωργίου Μυροφύλλου, ποιος θα είναι ο ενεργειακός συνέταιρος του Υπουργείου υποδομών στον εν λόγω ταμιευτήρα κ.α). Έως τώρα δεν έγινε ούτε από το Υπουργείο Υποδομών ούτε από το Υπουργείο Ενέργειας καμία ανακοίνωση για τα θέματα αυτά, ούτε αναλήφθηκαν κάποιες πρωτοβουλίες συντονισμού της υπόθεσης της Συκιάς.

Από τις επαφές που είχαμε την ευκαιρία να πραγματοποιήσουμε διαπιστώσαμε περιορισμένη ενημέρωση και μία θετική μεν πολιτική βούληση, αλλά σε κατώτερη κλίμακα προτεραιότητας σε σχέση με άλλες επιλογές της σημερινής κυβέρνησης (π.χ. Ελληνικό, Μετρό Θεσσαλονίκης, χώρος για επενδύσεις στην ενέργεια κ.α).

Ευχόμαστε οι πολιτικοί και Αυτοδιοικητικοί μας εκπρόσωποι να εργαστούν για το θέμα αυτό ώστε η νέα κυβέρνηση να αποκτήσει το ταχύτερο τον απαραίτητο «ρυθμό» υλοποίησης των δεσμεύσεων του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη (ΔΕΘ, Τρίκαλα) σχετικά με την ολοκλήρωση της Συκιάς.

3. Το αρδευτικό ζήτημα αποτέλεσε και αυτό θέμα έντονης διαβούλευσης το τελευταίο διάστημα. Με δεδομένο ότι η Γεωργία καταναλώνει το 95% των διαθέσιμων υδάτων του θεσσαλικού διαμερίσματος, το θέμα καθίσταται ποσοτικά κυρίαρχο.

Η κακή διαχείριση, τα τεράστια υδατικά ελλείματα και το γεγονός ότι οι καλλιεργητές εξ' ανάγκης «στρέφουν» τις ελπίδες τους για νερό στους καταπονημένους υπόγειους υδροφορείς, αφενός επιβαρύνει υπέρμετρα το κόστος παραγωγής (και κατ' επέκταση μειώνει κατακόρυφα το εισόδημά τους), αφετέρου οι συνεχείς αντλήσεις από τη μη ανανεώσιμα υδατικά αποθέματα, προκαλούν δυσανάλογη με τα οφέλη περιβαλλοντική καταστροφή.

Οι λύσεις είναι γνωστές : περισσότερες ταμιεύσεις επιφανειακού νερού, εξοικονόμηση αντί σπατάλης, υποκατάσταση των πολύ δαπανηρών και ενεργοβόρων γεωτρήσεων κ.ο.κ.

Από την νέα κυβέρνηση ανακοινώθηκε ότι δεν υπάρχει πλέον η ιδεοληψία και θα γίνει πράξη η μεταφορά υδάτων και από τον Αχελώο, ώστε να

περιοριστούν τα ελλείματα. Ας σημειωθεί ότι η προηγούμενη κυβέρνηση, σε ότι αφορά το φράγμα – ταμιευτήρα Συκιάς και την σήραγγα μεταφοράς, είχε ως ανομολόγητο πολιτικό στόχο την καθαίρεση των έργων αυτών. Επειδή όμως δεν είχε την τόλμη να ανακοινώσει κάτι τέτοιο, εγκατέλειψε τα έργα στο έλεος της φύσης, με την ελπίδα οι έντονες πλημμύρες να δημιουργήσουν τετελεσμένα.

Παρόλα αυτά ο δρόμος για την ολοκλήρωση όλων των έργων είναι μακρύς και δύσβατος και η συνεχώς διαλαλούμενη «εκτροπή Αχελώου» αποτελεί μία μόνο πτυχή του όλου θέματος. Εκτός από τον ταμιευτήρα Συκιάς και την μεταφορά των υδάτων από τον Αχελώο, χρειάζεται ο σχεδιασμός που προαναφέραμε και η υλοποίηση έργων και στην λεκάνη απορροής του Πηνειού, αλλιώς τα ελλείματα θα παραμένουν.

Θεωρούμε ότι άμεσα η κυβέρνηση πρέπει να ανακοινώσει συνολικά τον σχεδιασμό της για το υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας και όλα τα αρμόδια Υπουργεία να αναλάβουν δημόσια την ευθύνη υλοποίησης αυτού του σχεδιασμού (Υποδομών, Γεωργίας, Ενέργειας, Περιβάλλοντος κ.λ.π.). Για την ώρα δεν διαπιστώσαμε την ύπαρξη ούτε ενιαίου σχεδιασμού, ούτε τον ανάλογο συντονισμό. Δηλώνουμε καλοπροαίρετοι, αναμένουμε όμως και ελπίζουμε να μην χαθεί και το επόμενο εξάμηνο της διακυβέρνησης χωρίς πρόοδο στο θέμα αυτό.

Άλλωστε όλοι έχουν καταλάβει ότι οι (οποσδήποτε θετικές) υποσχέσεις για μεταφορά υδάτων από τον Αχελώο από μόνες τους δεν αρκούν πλέον, ούτε καν για λόγους επικοινωνίας.

4. Κλείνουμε με το σοβαρότατο περιβαλλοντικό πρόβλημα κυρίως των υπογείων υδάτων (χωρίς να παραγνωρίζουμε τις καταστροφές στους ποταμούς και λίμνες κατά την θερινή περίοδο).

Στο θέμα αυτό δεν υπάρχει αύριο. Για να πετύχουμε τους στόχους που τίθενται από τα ΣΔΥ και επιπλέον να «επιστρέψουμε» ύδατα αποκαθιστώντας σταδιακά (σε βάθος δέκα τουλάχιστον ετών) την οικολογική ισορροπία των υδροφορέων της Θεσσαλίας, ο μόνος τρόπος είναι να χρησιμοποιήσουμε και μέρος των υδάτων από τον Αχελώο.

Άλλη ρεαλιστική λύση δεν υπάρχει. Και με την ευκαιρία αυτή ας ενημερώσουν οι αρμόδιοι τον Πρωθυπουργό ότι το ετήσιο υδατικό έλλειμα στη Θεσσαλία ανέρχεται σε εκατοντάδες εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού, δύο έως τρεις φορές μεγαλύτερο από την ποσότητα που ο Πρωθυ-

πουργός έχει στον νου του να μεταφερθεί από τον Αχελώο (200 εκατ. κυβικά μέτρα). Επίσης όποιος και εάν είναι ο όγκος μεταφοράς υδάτων από τον Αχελώο στο μέλλον, το περιβάλλον ΔΕΝ επιβαρύνεται αναλογικά, ούτε στην περιοχή των έργων (το φράγμα είναι σε εξέλιξη, η σήραγγα μεταφοράς πλήρως διανοιγμένη), ούτε, κατά μείζονα λόγο στο Θεσσαλικό κάμπο. Αντίθετα, κριτήριο περιβαλλοντικής ευαισθησίας είναι η επίτευξη της σταδιακής επαναφοράς υδάτων στους ρηγμαγμένους υπόγειους υδροφορείς, όπου το συνολικό έλλειμα έως σήμερα ανέρχεται σε πάνω από 3.000 εκατ. κυβικά μέτρα νερού.

Ουσιαστικά ο μόνος πραγματικός περιορισμός για την μεταφορά ενός μικρού ή μεγάλου όγκου νερού είναι οι ανάγκες παραγωγής ενέργειας στην Συκιά και στους άλλους υδροηλεκτρικούς σταθμούς κατά τον ρου του ποταμού Αχελώου (Αιτωλοακαρνανία).

Τέλος καλούμε τους συμπολίτες μας στη Θεσσαλία (και όχι μόνο τους αγρότες) να επικεντρώσουν τους αγώνες και την προσπάθεια τους συνολικά στις προτάσεις επίλυσης του υδατικού και περιβαλλοντικού προβλήματος της Θεσσαλίας και όχι σε επιμέρους, επικοινωνιακού τύπου, ζητήματα.

Καλή χρονιά σε όλους

Για το Δ.Σ. της Εταιρείας Θεσσαλικών Μελετών (Ε.ΘΕ.Μ.)

Ιωάννης Καλλές (Πρόεδρος Ε.ΘΕ.Μ.): 210 3615649,
infokalles@gmail.com